

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
д.е.н., професор Кузнєцова Л.В.
“ ___ ” _____ 20__ р.

ВИПУСКНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 6.050.100 «Банківська справа»
за темою:
«Організаційно-методичні засади лізингової діяльності банку»

Виконавець

студентка кредитно-економічного
факультету

Анастасова Наталія Сергіївна

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник

д.е.н., професор

Коваленко Вікторія Володимирівна

(науковий ступінь, вчене звання)

Коваленко Вікторія Володимирівна

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Одеса 2016

АНОТАЦІЯ

випускної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавра

Анастасової Наталії Сергіївни

«Організаційно-методичні засади лізингової діяльності банку»

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, 2016 рік

Випускна робота складається з 3 розділів.

У роботі розглядається діяльність комерційних банків на вітчизняному ринку лізингу у формі прямої та опосередкованої участі банків у лізингових операціях. Досліджено організаційно-методичних забезпечення лізингових операцій, як нетрадиційних послуг банківських установ. Визначено переваги, які отримують банківські установи займаючись лізинговою діяльністю. Проаналізовано фінансово-економічний стан комерційного банку, який кредитує дочірню лізингову компанію та є безпосередньо лізингодавцем, та вплив розвитку лізингу на його діяльність. Розглянуто досвід розвитку лізингу та його діяльність в інших країнах, який необхідно брати до уваги, а саме тих країн, які розвиваються згідно європейської моделі, як і Україна. Охарактеризовано нові форми лізингових операцій, які демонструють переваги лізингу як у банківському бізнесі, так і у вітчизняній економіці. Надано рекомендації щодо врегулювання деяких питань лізингової діяльності, а саме у нормативно-правовому забезпеченні, перегляді схем надання пільг учасникам лізингових відносин, які призведуть до оновлення основних фондів, розвитку малого та середнього бізнесу, підвищення ефективності кредитної політики банків у результаті створення конкурентного середовища між джерелами фінансування.

Ключові слова: нетрадиційна банківська послуга, банківська діяльність, лізингова операція, фінансовий лізинг, зворотний лізинг.

ANNOTATION

of graduation work for obtaining a bachelor degree

Anastasova Nataliia Serhiivna

«Organizational-methodical bases of leasing operations of the bank»

Odessa National Economics University

Odessa, 2016

The graduation work consists of 3 sections.

In the graduation work regarded the activity of commercial banks on the domestic leasing market in the form of direct and indirect participation of banks in the leasing operations. Studied the organizational and methodological support of leasing operations, as a non-traditional banking operation. Defined advantages which are obtained banking institutions engaged in leasing activities. Analyzed the financial and economic condition of the commercial bank, which lends to a subsidiary leasing company and it is a lessor, the impact of its activities on the leasing. Considered the experience of the development of leasing and its activities in other countries, which must be taken into account, namely those developing countries under the European model, as Ukraine. Investigated new forms of leasing operations, which demonstrate the advantages of leasing in the banking business, as well as in the domestic economy. Was given recommendations for the settlement of certain matters of leasing activity, namely in the legal provision. Reviewed schemes of providing benefits to participants of leasing relations, which will lead to the renewal of fixed assets, development of small and medium-sized enterprises, improving the efficiency of the credit policy of banks as a result of a competitive environment between funding sources.

Key words: non-traditional banking operation, banking, leasing operations, financial leasing, reverse leasing.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЛІЗИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ.....	5
1.1. Економічна сутність лізингової діяльності банку.....	5
1.2. Класифікаційна характеристика видів лізингу.....	10
1.3. Інформаційно-методичне забезпечення лізингової діяльності банку	15
Висновки до розділу 1.....	19
РОЗДІЛ 2 ОЦІНЮВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИХ ЗАСАД ЛІЗИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АЛЬФА-БАНКУ....	21
2.1. Загальна фінансово-економічна характеристика банку.....	21
2.2. Аналіз кредитного портфелю банку	28
2.3. Характеристика схем надання лізингових послуг.....	36
Висновки до розділу 2.....	41
РОЗДІЛ 3 ОСНОВНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЛІЗИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ.....	43
3.1. Міжнародна практика лізингової діяльності.....	43
3.2. Удосконалення організаційно-методичного забезпечення лізингових операцій.....	52
Висновки до розділу 3.....	61
ВИСНОВКИ.....	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	67
ДОДАТКИ.....	71

ВСТУП

Актуальність. Посилення конкуренції між банківськими установами в сучасних економічних умовах вимагає пошуку останніми нових клієнтів та відновлення довіри населення до банківської системи в цілому, шляхів підвищення платоспроможності та ліквідності банку та збільшення рівня дохідності банківських операцій та послуг. Лізинг в Україні – досить нова форма економічної активності. У світовій практиці лізинг визнається одним з найбільш ефективних інструментів взаємозв'язку фінансового і реального секторів економіки. Розвиток комерційного банку пов'язаний з розширенням його кредитної та інвестиційної діяльності, використанням лізингових технологій та створенням нових банківських продуктів. Саме це визначає провідне місце лізингової діяльності в комерційних банках та його подальшого розвитку в сучасних умовах.

Даному питанню приділяється значна увага з боку вчених-економістів. Дослідженню тематики лізингової діяльності банку присвятили наукові праці такі вітчизняні вчені-економісти: О.Д.Вовчак, А.А.Пересада, А.М.Турило, А.М.Герасимович, М.І.Крупка, В.І.Фридель, Н.В.Лісовська, Т.І.Топішко, Н.М.Внукова, О.В.Дзюблюк, М.І.Диба, Т.В.Майорова, В.І.Міщенко, А.М.Мороз, Л.О.Примостка, Н.С.Рязанова, Г.Т.Сенькович, Т.С.Смовженко, Л.Я.Снігір, В.М.Федосов. Незважаючи на велику кількість публікацій, тема є досить актуальною і сьогодні.

Метою дослідження є формування організаційно-методичних засад використання лізингових операцій банками, як нетрадиційних послуг банківських установ, і визначення напрямків їх удосконалення.

Досягнення поставленої мети зумовило визначення та виконання таких завдань:

- визначити поняття «лізинг», розкрити його економічну сутність і характерні ознаки;

- з'ясувати класифікаційну характеристику форм та видів лізингу;
- розглянути механізм здійснення лізингових операцій;
- оцінити інформаційно-методичне забезпечення лізингової діяльності банку;
- надати загальну оцінку фінансово-економічного стану банку, який здійснює лізингову діяльність;
- розглянути світову практику лізингової діяльності та запропонувати напрямки вдосконалення розвитку лізингової діяльності комерційних банків.

Об'єктом дослідження є лізингова діяльність комерційних банків.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, практичних та методичних засад лізингової діяльності банку.

Методи дослідження. За основу дипломного дослідження взято діалектичний підхід до вивчення економічних і фінансових явищ, який передбачає виявлення закономірностей, тенденцій та взаємозалежностей їхнього розвитку. Теоретичну базу роботи становлять загальнонаукові методи і прийоми досліджень:

- а) абстрагування та синтезу, що дозволили узагальнити основні методичні підходи щодо здійснення лізингових операцій;
- б) групування форм та видів лізингу, в залежності від різних класифікаційних ознак;
- в) табличне та графічне зображення даних при оцінюванні фінансово-економічного стану банку;
- г) факторний та порівняльний аналіз для дослідження зарубіжного досвіду використання лізингу.

Інформаційною базою дослідження виступили законодавча та нормативні акти, що регламентують проведення лізингових операцій, статистична інформація Національного банку України, Державної статистичної служби України, навчальні посібники, монографічні збірки, періодична наукова література.

ВИСНОВКИ

Фактором інтенсивного розвитку національної економіки країни є лізинг. Він сприятиме підвищенню конкурентоздатності економіки на світовому ринку, прискорюванню оборотності капіталу, підвищенню ліквідності підприємств. Тому, в більшості розвинених країнах важливою частиною економічної структури став саме лізинг.

Для України, лізинг – нова форма економічної активності. Та сьогоднішня практика використання лізингу українськими комерційними банками свідчить, по-перше, про існування стійкого інтересу їх до лізингу і, по-друге, про підвищення ролі банків у лізингових угодах, які створюють свої власні лізингові компанії, диверсифікують свою діяльність.

Існують різні варіанти банківської участі в лізингу. В Україні більшість банків надають перевагу опосередкованій формі (непрямій) участі у лізингових відносинах, виступаючи в ролі засновника, кредитора, а також фінансового агента лізингової компанії. Одна з причин це те, що ризик для банку при проведенні ним лізингових операцій через свою лізингову компанію менший, бо механізм лізингу передбачає право власності лізингової компанії на лізингове майно, яке може бути передане банку в заставу. При прямій участі банків у лізинговій діяльності, банки є безпосередньо лізингодавцями, для чого в їх структурі створюються спеціальні лізингові відділи.

У наш час значна частина вітчизняного ринку лізингових послуг контролюється комерційними банками, які створюють дочірні лізингові компанії. Одним з таких є ПАТ «Альфа-Банк», який є лізингодавцем, а також основним фінансовим партнером компанії ТОВ «Альфа-Лізинг», яка є його дочірньою компанією. Доходи комерційного банку зменшувалися впродовж 2015 р., а витрати зростали. Отже, банк отримав прибуток лише у 2013 р., а вже у період 2014-2015 рр. Альфа-Банк мав збиток. На I квартал 2016 р.

Альфа-Банк також має збиток, який збільшився в порівнянні з III кварталом 2015 р.

Значно більшу частку, у кредитно-інвестиційному портфелі Альфа-Банку, займає кредитний портфель із подальшою тенденцією до незначного збільшення. Найбільше банк надає кредитів юридичним особам, тобто, політика банку орієнтована на роботу з юридичними особами. Це пов'язано й з тим, що Альфа-Банк веде лізингову діяльність, інакше кажучи, кредитує дочірню лізингову компанію ТОВ «Альфа-Лізинг». Так як, основне джерело фінансування лізингової діяльності у вітчизняній практиці є банківське кредитування.

Подальший розвиток лізингової діяльності банків, а саме Альфа-Банку, дає можливість збільшити кредитний портфель й диверсифікувати ризики, адже, лізингова компанія у фінансовому плані для банку, як позичальник, є більш стійкою і надійною структурою в порівнянні з більшістю.

У світі існує дві моделі розвитку лізингового бізнесу: європейська та американська. Американська модель передбачає створення компанії приватними підприємцями без участі банків. А європейська – створення великих вузькоспеціалізованих компаній, які, як правило, були створені великими банками і згодом можуть від них відмежовуватися. Досвід усіх країн в розвитку лізингу та його діяльності необхідно аналізувати та брати до уваги, а саме тих країн, які мають розвиваються згідно європейської моделі, як і Україна.

Зараз вітчизняний ринок лізингу перебуває на другій стадії, для якої характерний фінансовий лізинг так як, ринок лізингу є залежним від відсотків за лізинговими операціями та лізингоодержувачу все ж таки більш притаманна психологія власності.

Отже, необхідно удосконалювати лізингові операції, що стане кроком до розвиненого лізингового ринку та переходу на вищу щабель. Це можливо через пошук та впровадження нових форм лізингових операцій. Одними з таких є леверидж-лізинг та зворотний лізинг.

Цей шлях повинен супроводжуватися вирішенням питань, які пов'язані з лізинговою діяльністю в країні. Оскільки, всі розвинуті лізингові ринки мають якісне нормативно-правове та методичне забезпечення лізингових відносин та наявність сприятливого податкового клімату, ці ключові фактори дозволяють формувати стабільний, прозорий і конкурентний лізинговий ринок.

Проаналізувавши стан організаційно-методичного забезпечення лізингових відносин, надано рекомендації щодо врегулювання деяких питань лізингової діяльності:

1. Визначення єдиних понять в ЗУ «Про фінансовий лізинг», Господарському, Цивільному та Податковому кодексі України щодо лізингових операцій, їх видів та форм, оскільки розбіжності цих нормативних документах створюють проблеми в практиці використання лізингу.

2. Формування загальних умов та порядку здійснення лізингових операцій у ЗУ «Про банки і банківську діяльність» тому, що лізинг суттєво відрізняється від кредиту, то ж повністю регулювати лізинг як кредитні операції буде помилково.

3. Введення податкових пільг банківським установам тому, що комерційні банки недосить зацікавлені в довгостроковому кредитуванні незалежних лізингових компаній, які частково виступають їхніми конкурентами, а це буде стимулювати процес фінансування ними лізингових компаній й дозволить оновити матеріально-технічну базу виробництва.

4. Введення пільг для лізингоодержувачів (через використання механізму прискореної амортизації, відшкодування лізингових платежів за рахунок валових витрат), і для лізингових компаній (шляхом відшкодування процентів за банківськими кредитами) та їхніх кредиторів.

5. Запровадження механізму часткового або повного державного гарантування повернення лізингових платежів, яке також ефективно вплине на функціонування лізингової діяльності.

Удосконалення законодавчої бази, створення системи пільг та економічних мотивів для стимулювання банківської діяльності на ринку лізингу здатне активізувати розвиток не лише лізингового бізнесу, а й банківського.

Вдосконалення проблем та підтримання розвитку лізингової діяльності, також дасть державі ряд переваг, а саме: підвищення інвестиційної активності; спрямування фінансів на інвестиційні проекти; гарантійне використання фінансів на оновлення та розширення матеріально-технічної бази.

Адже, активне запровадження лізингу може дати відчутний поштовх структурній перебудові реального сектора економіки, оновленню основних фондів, розвитку малого та середнього бізнесу. Також, це стимулюватиме підвищення ефективності кредитної політики банків у результаті створення конкурентного середовища між джерелами фінансування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Посібник з лізингу: навч. посібник / [Д. Е. Богодухов, С. П. Кисіль, Ю. М. Луців, Н. М. Науменко, А. Л. Походзяєв, Л. Я. Снігір, М. І. Сорока, Л. В. Шкурка]; за ред. Снігір Л. Я. – К.: Поліграф плюс, 2009. – 388 с.
2. Про фінансовий лізинг [Електронний ресурс] : Закон України, затверджений Верховною Радою України від 16.12.1997 №723/97-ВР. – Режим доступу: [http:// www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua).
3. Парасій-Вергуненко І. М. Аналіз банківської діяльності [Текст]: навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / І. М. Парасій-Вергуненко – К.: КНЕУ, 2003. – 347 с.
4. Лісовська Н. Фінансово-економічна сутність лізингової діяльності [Текст] / Н. Лісовська // Вісник КНТЕУ. – 2010. – №1. – С. 92–101.
5. Чучко О., Верещагіна Т. Лізингове кредитування в Україні [Текст] / О. Чучко, Т. Верещагіна // Схід. — 2010. — № 3 (103). — С. 64-68.
6. Рябініна Л. М. Банківські операції [Текст]: навч. посібник / Л.М. Рябініної, Н. Ю. Няньчук, Л. І. Ухлічева. - Одеса: ОДЕУ, 2011. - 536 с.
7. Топішко Т. І. Принципи, функції та механізми лізингових операцій [Текст] / Т. І. Топішко // Вісник НУВГП : збірник наукових праць. – 2008. - № 4 (44). – С. 207-213.
8. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс] : Закон України, затверджений Верховною Радою України від 07.12.2000 № 2121-III. – Режим доступу: [http:// www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua).
9. Косова Т. Д. Банківські операції [Текст]: навч. посібник / Т. Д. Косова, О. Р. Циганов. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 372 с.
10. Дергалюк Б. В. Методичні підходи до класифікації лізингу в Україні: проблеми та перспективи [Текст] / Б. В. Дергалюк // Економічний вісник НТУУ «КПІ» : збірник наукових праць. – 2011. – № 8. – С. 208–213.

11. Сухаревич В. Т. Банк як об'єкт лізингових відносин [Текст] / В. Т. Сухаревич // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – № 19 (8). – С. 258-266.
12. Луців Б. Л. Сучасні аспекти лізингової діяльності банківських установ в Україні [Текст] / Б. Л. Луців // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2012. – № 1 (13). - С. 189-192.
13. Турило А. М. Оцінка ефективності інноваційного лізингу [Текст] / А.М.Турило, Т.А.Черемисова // Фінанси України. – 2005. – № 1. – С. 44–48.
14. Герасимович А. М. Лізингові операції: сутність, механізм проведення, оподаткування, облік, аналіз / А. М. Герасимович, І. А. Герасимович, Н. А. Морозова-Герасимович. - К. : КНЕУ, 2009. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream/2010/4199/1/184-197.pdf>
15. Кредит і банківська справа: Підручник / О. Д. Вовчак, Н. М. Руцишин, Т. Я. Андрейків. – К. : Знання, 2008. – 564 с.
16. Пересада А. А. Інвестиційне кредитування [Текст]: навч. посібник / А. А. Пересада, Т. В. Майорова. – К.: КНЕУ, 2002. – 271 с.
17. Члени асоціації «Українське об'єднання лізингодавців» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uul.com.ua/> - офіційний сайт Асоціації «Українське об'єднання лізингодавців».
18. Перелік послуг Альфа-Банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://alfabank.ua/ru> - офіційний сайт «Альфа-Банк» (Україна).
19. Фінансова звітність ПАТ «Альфа-Банк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://alfabank.ua/ru/about> - офіційний сайт «Альфа-Банк» (Україна).
20. Глосарій банківської термінології [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua> - офіційний сайт Національного банку України.

21. Фридель В. І. Генезис та розвиток економічної сутності лізингу [Текст] / В. І. Фридель // Інноваційна економіка : Всеукр. наук.-виробн. журнал. – 2012. - № 8. – С. 237-243.
22. Газман В. Д. Ливеридж-лизинг: финансирование крупных инвестиционных проектов [Текст] / В. Д. Газман // Экономический журнал ВШЭ. - 2013. - №1. – С. 130-151.
23. Фридель В. І. Характеристика ливеридж-лізингу: зарубіжний досвід та можливості застосування в Україні [Текст] / В. І. Фридель // Формування ринкових відносин в Україні : Зб. наук. праць. – 2012. - № 10(137). – С. 51-58.
24. Global Leasing Report [Electronic resource]. - Access: <http://www.world-leasing-yearbook.com/> - The World Leasing Yearbook
25. Никитченко Ю. В. Лізинг в Україні і США: спільне та відмінне [Текст] / Ю. В. Никитченко // Чорноморський держ. ун-т ім. Петра Могили – 2015. – № 7. – С. 100-104.
26. Подольчак Н. І. Огляд вітчизняного та світового ринків лізингу [Текст] / Н. І. Подольчак // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – 2008 . – № 635. – С. 108-113.
27. Галецька Т. І. Лізинговий бізнес США [Текст] / Т. І. Галецька // Наукові записки. Серія "Економіка". - 2009. - №11. - С.225-231.
28. Газман В. Д. Лізинг за рубежом [Текст] / В.Д. Газман // Оборудование: рынок, предложение, цены. - 2007. - № 12. – С. 24-28.
29. Leaseurope [Electronic resource]. - Access: <http://www.leaseurope.org/> - the European Federation of Leasing Company Association
30. Сухаревич В. Т. Діяльність банків на ринку лізингу Польщі: уроки для України [Текст] / В. Т. Сухаревич // Регіональна економіка. - 2010. - № 1. - С. 187-195.
31. Другов О. О. Порівняльний аналіз структури ринку лізингу в Україні і Російській Федерації [Текст] / О. О. Другов, В. Т. Другова // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. - 2013. - № 2. - С. 77-84.

32. Ренкінгу лізінгових компаній Росії [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.raexpert.ru/> - Рейтингове агентство RAEX («Експерт РА»)

33. Фридель В. І. Взаємодія банків з лізинговими компаніями за допомогою зворотного лізингу [Текст] / В. І. Фридель // Фінансово-кредитна система України в умовах інтеграційних та глобалізаційних процесів : Матеріали XII Всеукр. наук.-практ. конф. студентів та аспірантів. – 2013. – С. 399-400.

34. Фридель В. І. Сутність та способи використання зворотного лізингу в банківських установах [Текст] / В. І. Фридель // Економічний аналіз: Зб. наук. праць. - 2011. – № 9. – С. 416-420.

35. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] : Кодекс України, Закон затверджений Верховною Радою України від 02.12.2010 № 2755-VI. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

36. Фридель В. І. Економіко-правове регулювання лізингової діяльності [Текст] / В. І. Фридель // Економіка та підприємництво : Зб. наук. праць молодих учених та аспірантів. – 2012. - № 28. – С. 345-352.